

Interjú Boros Imre közgazdással

Boros Áron

DOI: https://doi.org/10.35551/PFQ_2025_4_6

Mondjon néhány mondatot a családi körülményeiről. Honnét jött, kik voltak a felmenői?

A mi családnak nem egy egyszerű történet. Amikor én születtem, a legtöbb házasság úgy jött létre, hogy a felek gyakran ugyanabban a faluban laktak. Nálunk ennek homlokegyenest az ellenkezője volt. Édesanyám régi zalai családból származott. A Sárkány család még a mohácsi csatával kapcsolatban is említést nyert. Egyik felmenőnk elesett a csatában. Édesapám a történelmi Magyarország másik végéből, a Székelyföldről származott. Amikor a táj ismét hazánkhoz tartozott, közszolgálatra jelentkezett, Kassán kiképezték rendőrnek, és elhelyezték ide a zalai dombokhoz. Így jött össze az ismertség anyámmal.

Honnét az ötlet, hogy közgazdásznak jelentkezik?

Nos, ebben is több volt a véletlenszerűség, mint a meghatározottság. Általános és középiskolában Zalaegerszegen jártam. A Zrínyi Miklós gimnáziumban érettségiztem. A reál tárgyak és a történelem is jól ment. A sors kegyeltjeiként Kékessy tanárnő még a szép magyar beszédet és a helyesírást is kiprélelte belőlünk. Kedves tanulótlársam, Tanai Miki és édesanyja osztrák származású volt, és ha náluk voltunk, gyakran a német volt a társalgás nyelve. Egyébként az iskolában is a németet választottam. Először azt gondoltam, hogy talán gépészmérnöknek kellene mennem, mert a matek és fizika mellett az ábrázoló geometriával sem volt bajom, kivéve, hogy a rajz tussal történő kihúzását mindig elpacáztam. A mérnök hallgatók pedig mindig tucát számra készítették ezeket a tussal készült ábrákat. Szóval ez sem lesz jó, gondoltam. Miki barátom pedig azt szorgalmazta, hogy jelentkezünk Szegedre a bölcsészkarra, ő német-országiakra, én meg német-történelemre. Elhivatottságot arra, hogy tanárként szolgáljak, valahogy mégsem éreztem magamban. A véletlen azonban elém dobott valamit. Harmadik társunk, aki velünk volt a német tanulásban, jelezte, hogy édesapja szeretne velem beszélni. Ő műszaki ellenőr volt az MNB zalai igazgatóságán. Azt mondta, hogy az igazgatóhelyettes szeretne velem beszélni. Mi dolgom lehet egy ilyen magas beosztású emberrel? De azért ráálltam. Elmondtam neki, hogy még nem döntöttem, sok minden szóba jött. „Miért nem mész a közgazdára?” – kérdezte. „Én is ott végeztem – mondta. Akkoriban (1965) vidéken még ennek a szakmának nem volt divatja, ritka volt, mint a fehér holló. „Ha ott végzel, lesz biztos munkahelyed nálunk, és ha jól tanulsz, ösztöndíjat is adunk.” Szóval meggyőztek. A jelentkezést a közgazdára adtam be. Akkor még csak a fővárosban volt képzés. Előfelvétellel vették fel akkoriban a fiúkat, ami azt jelentette, hogy a tanulmányok elkezdése előtt egyéves

katonai szolgálatot kellett teljesíteni. Tudom, szokás manapság a katonai szolgálatról becsmérőleg beszélni, én nem így vagyok ezzel. A mai helyzetben talán ez ismét felértékelődik egy kicsit. A szolgálat legfontosabb üzenete, hogy az élet egy rend szerint szerveződik. Ezt ott meg lehetett tanulni, mert a nap mind a 24 órájának – ébresztőtől takarodóig – volt tartalma. Nekünk nem lehetett végiglógni a katonaságot, mert az egy év alatt részint végigvettük a tiszthelyettesig tartó kiképzési anyagot, és szolgálatot (őrszolgálat) is gyakran adtunk.

Hogyan teltek a diákévek a Dimitrov téren?

Akkoriban a pénzügy szak nem számított menőnek. A menők a külkereskedők és a nemzetközisek voltak. A közvélemény afféle könyvkukacnak gondolt bennünket. A sors fintora, hogy akkoriban a közgázon éppen a számviteli ismeretek voltak a legelhanyagoltabbak. Komolyan csak az ún. „B” tanári szakosoknak oktatták, akik majd tanítani is fogják. A számlarend, a mérleg lényegét és üzenetét csak később, már az MNB-ben dolgozva sikerült magamévá tennem, kitűnő öreg bankos szakik jóvoltából. A pénzügy szakon kiváló tanáraink voltak. Kiemelném Hágelmayer és Riesz professzorokat. Hágelmayerrel a pénz lényegét sikerült megtanulni, míg Riesz Miklós mondatainak ma is haszna van, amikor a pénzforgalom rejtelméről és az árfolyamokról van szó. Némi élccel azt szoktuk mondani, hogy az egyetemen csak két szak van, amik mi vagyunk, a pénzügyesek, a többi meg pénzügyetlen. Egyébként kollégistaként nagyon jó volt az élet, beleértve a nyári szakmai kiruccanásokat és még a Szeván tó melletti építőtábort is.

Tudom, hogy immár öt évtized szakmai tapasztalatait nem lehet röviden összegezni, de a lényeg mégis megragadható. Tegyük rá kísérletet.

Hosszú ideig két pályán futottam. Az oktatás és a gyakorlati munka egyaránt érdekelt. Később az oktatás egy kicsit háttérbe szorult, de soha nem maradt el teljesen. Még ma is vállalok motivált hallgatókat, segíték diploma témák kiválasztásában, és szívesen konzultálok is. Hágelmayer és Bánffi professzorokkal közös könyvet publikáltunk, egyetemi jegyzeteket írtam stb. Külön kiemelném azt az évet, amit Kubában töltöttem, és az ottaniakat tanítottam a pénzügyek alapjaira. Mondhatnám, rájuk is fért, hiszen a kubai forradalom utáni évek nem éppen a gazdaság ügyeiről szóltak. Súlyos áruhiány volt, a pénz szinte nem volt több, mint egy utalvány, amiért csak azt lehetett megvásárolni, amit a fejkvóta lehetővé tett. Virágzott a fekete piac négy-ötszörös árszinten. 1973-tól megfordítottam az arányt, több gyakorlat és kissé kevesebb oktatás. Mint hajdani MNB ösztöndíjas, a bank központjába kerültem. Hála az idegen nyelvtudásomnak, a devizagazdálkodás területére. Az ottani progresszív szellemnek megfelelően kérésem, hogy egy évig járhassam körbe a bank legkülönbözőbb területeit, megértő fülekre talált. Az egyetemen eltöltött plusz három évnek köszönhettem, hogy nyugodtan készülhettem a nyelvvizsgákra az egyéves banki körben járásnak meg azt, hogy teljessé váltak az ismereteim mind a jegybanki, mind a kereskedelmi banki főbb kérdésekben. Az MNB akkoriban a nagybetűs bank volt, nem voltak külön kereskedelmi bankok. Ott intéztek mindent, ami banki ügylet a forinthitelektől a devizákkal való kereskedésig, de ellátták a devizahatósági

jogköröket is. Utóbbi jogkörében az MNB állásfoglalásai voltak peres esetekben is perdöntőek. Ez hatalmas felelősség volt, de egyben megnyitotta az ezzel való visszaélések és néha politikai bosszúk útját is. A devizabűncselekményeket börtönnel büntették. Mai szemmel csekély összeg miatt is meg lehetett kapni ezt a minősítést. Száz dollár már több mint elég volt ehhez. 1981-ben vezetői kinevezést kaptam a devizakereskedelmi osztályra az ún. arbiba (Arbitrage). Nagyon nehéz idők voltak a következő évek. Kiderült, hogy a nyugatról felvett hiteleket vissza is kell fizetni, és nem is mindig adnak újakat. Főként azután, hogy a szovjetek 1989-ben bemasíroztak Afganisztánba kéretlenül. A korábbi békés koegzisztencia éveinek befellegzett. Háború ugyan nem tört ki, de a hitelező nyugat a hiteleken keresztül szorongatta a szovjet blokkot. Egyes beijedt hitelezők azt a téveszmét terjesztették, hogy baj esetén a szovjetek úgyis kimentik a kisebb csatlósokat. Még egy divatos nevet is kapott a téveszme: ernyőelmélet (umbrella theory). Az ernyő azonban nagyon is lyukas volt, mert Románia és Lengyelország is bedobta a törölközőt, nem tudták a lejáró hiteleket visszafizetni. Mindegy, másfél évig mi is a penge élén táncoltunk. A bukást úgy sikerült elkerülni, hogy hónapokig 150-200 millió dollár napi pénzen éltünk. Minden nap kiteve a bukás rémének. A napi pénzek felvétele az én osztályomon történt. Sikerült a mutatvány, a bukás elmaradt. A szakmai teljesítményt nekem 1983-ban egy Állami Díjjal méltányolták. Érezhető volt, hogy a szocialista rendszer nem tartható már sokáig. A bankszektorban sem. 1987-ben az MNB-ről is leváltak a kereskedelmi banki funkciók, és kisebb bankok is létesültek. A folyamat fel is gyorsult, néhányan mi is belevágtunk valamilyen banki üzletbe. Három megnyíló tőkepiacra koncentrálok bank alapításában is közreműködtem, egy itt Budapesten, egy Prágában, egy pedig Moszkvában működött. Az MNB devizakereskedelmi osztályán eltöltött évtized, beleértve a hét évet, ami alatt vezető voltam, a kisbanki történetek voltak életem bankszakmai szempontból a legizgalmasabb évei. Nem szemlélőként, hanem aktív szereplőként részt venni az események formálásában – kisbanki történetek – volt dőcögő szoci vállalatokat eredményes részvénytársasággá alakítani és kitenni a tőzsdére.

Miként történt, hogy ön a politika közelébe került?

Mondanom sem kell, ez is szakmai alapon történt 1995 táján. Alaposan felhábortott, amit a „Bokros csomag” művelt reform címen az ország gazdaságával. A rendszerváltás okozta sokkból már 1994-ben óvatos kilábalás kezdődött, a növekedés újra beindult. Erre jött a csomag. Egyes elemzők még ma is állítják, hogy ami ma jó a gazdaságban, az a csomag hosszú távú gyógyhatása. Ez az állítás valótlan. A csomag nem tett mást, mint radikálisan csökkentette a hazai jövedelmet, és az államot megfosztotta a termelő vagyona jelentős részétől, elhanyagolható bevételek ellenében, amelyek összegeiről még a tájékoztatás is elmaradt. A vagyon elfogyott, és az adósság sem csökkent, hanem tovább nőtt. A bankrendszer rendbetétele kb. egy milliárd dollár állami teherrel járt, így az eredmény újabb kb. húszmilliárd dollár a rejték helyéről előbújt adósság volt. Szóval ezek a dolgok sodortak engem akkoriban a politika közelébe. Azt reméltem, hogy az ügy politikai kezelése, legalább a tanulságok kiértékeléséig eljut.

1998-ban jött a miniszteri felkérés. Mi is volt az ön feladata a kormányban?

Ismét pénzügyi szakmai feladatot kaptam, így a divatos politika adok-kapok technikát sem mellőző diskurzusokból kimaradtam. A tárca nélküli poszt a Phare miniszter nevet kapta. A közönségnek ez akkor és ma sem mond túl sokat. Javában folytak a leendő uniós tagságra az előkészületek. Ez egyrészt az uniós jog hazai átültetését jelentette, ahol erre szükség volt, másrészt azonban az új jogrend működését megalapozó intézményi fejlesztéseket és egy csomó minta projektet. Mindez tetemes pénzügyi forrást emésztett fel, amelyhez az EU társfinanszírozást adott az ún. előcsatlakozási alapok formájában. Ezen alapok előfutára volt a Phare nevében is, jelezve az akkor élenjáró két ország, Lengyelország (P) és hazánk (H) részvételét. Később újabb alapok létesültek ágazati ügyek finanszírozására, mint az ISPA és a Sapard. Az előző főként a hazai kommunális infrastruktúrára (hulladékkezelés, szennyvíz, kulcs jelentőségű közlekedési infrastruktúrák) vonatkozott, utóbbi az agrárium ügyeit ölelte fel. Ezt a munkát végeztem nemzeti koordinátor minőségben a kormányban, tárca nélküli miniszterként. Szóval a tárcák és az EU Bizottság helyi irodája között ingáztam, illetve a különféle projekt helyszíneken, hogy mielőbb teljesüljenek a kitűzött célok és a csatlakozás lőtávolságba kerülhessen. Brüsszelbe is gyakran kellett repülni. Sokszor a reggeli géppel mentem, este meg már otthon hajtottam a párnára a fejemet.

Egy időben irányította az agrártárcát is párhuzamosan. Ez nagy kaland lehetett?

Valójában a pénzügyek mellett a másik kedvenc szektorom az agrárium. Az ott töltött néhány hónap alatt sikerült a szerteágazó szerkezetet megismerni. Agrárszakértő volt ott elég, inkább arra törekedtem, hogy a figyelmet az elvégzett munka realizálható eredményeire irányítsam, a piaci kapcsolatokra és a finanszírozásra.

Manapság mivel tölti az idejét, nem hiányzik a napi rutin?

Ma is van napi rutin, noha egy kissé más, mint korábban. Az oktatásban kedvenc témáimat vállalom, a pénzről szeretek elmélkedni, és arról, hogy káros, ha a pénzt magánerők veszik ellenőrzésük alá. Abból semmi jó nem származik. Nagyon fontos a család, a három felnőtt gyermekem és az unokák. Hétféteken általában tizenhatan ülünk az asztalhoz. ■